

TANTÁRGY: 38ORGONAISMERET

ALAPSZAK MEGNEVEZÉSE: ELŐADÓMŰVÉS ZET

VÉGZETTSÉGI SZINT: ALAPFOKOZAT (baccalaureus, bachelor; rövidítve: BA)

Felelős szervezeti egység: Szólóhangszerek Tanszék

TANTÁRGYFELELŐS: **Király Csaba** egyetemi docens

Foglalkoztatás: első helyen teljes munkaidőben foglalkoztatott (AT)

A tárgyat oktató: **Király Csaba** egyetemi docens

Foglalkoztatás: első helyen teljes munkaidőben foglalkoztatott (AT)

Kreditérték: 1

Oktatott félévek száma: 2

Heti óraszám: 1

Értékelés módja: Gyakorlati jegy

Kötelező

01. A SZAKINDÍTÁSI DOKUMENTUMOKBAN TALÁLHATÓ TANTÁRGYLEÍRÁS:

Orgonaismeret

Az igényes, magas szintű interpretációhoz hozzátartozik az orgona felépítésének, belső szerkezetének, működési elvének, az orgonaregiszterek, az intonálás, hangolás, az orgonaépítés gyakorlatának alapos ismerete:

- rendszeres tanulmányi kirándulások különböző helyszínekre, ismerkedés jellegzetes történelmi hangszerekkel
- az teljes orgonagyártási folyamatnak közvetlen nyomon követése; gyárlátogatás a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra, illetve más hazai és külföldi műhelyében
- sípkészítés, sípok formái, anyaguk, hangzásuk összefüggése
- intonációs gyakorlat: egyetlen síp összes hangzáslehetőségei az intonáció segítségével

Irodalom

- Hans Klotz: Az orgonáról
- Lehotka Gábor: Az én hangszerem AZ ORGONA
- Pécsi Sebestyén: Organológia
- Trajtler G.: Orgonaismeret. Budapest 1994.
- Magyar történelmi orgonák – sorozat
- *Solymosi Ferenc – Czár Attila: Magyarország orgonái*

02. A TANTÁRGY ÁLTALÁNOS CÉLJA ÉS SPECIFIKUS CÉLKITŰZÉSEI, VALAMINT A MEGSZERZENDŐ KOMPETENCIÁK FELSOROLÁSA

Az igényes, magas szintű interpretációhoz hozzátartozik az orgona történetének, felépítésének, belső szerkezetének, működési elvének, az orgonaregiszterek, az intonálás, hangolás, az orgonaépítés gyakorlatának alapos ismerete:

- rendszeres tanulmányi kirándulások különböző helyszínekre, ismerkedés jellegzetes történelmi hangszerekkel
- az teljes orgonagyártási folyamatnak közvetlen nyomon követése; gyárlátogatás a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra, illetve más hazai és külföldi műhelyében
- sípkészítés, sípok formái, anyaguk, hangzásuk összefüggése
- intonációs gyakorlat: egyetlen síp összes hangzáslehetőségei az intonáció segítségével.

03. FELTÉTELEZETT TUDÁSANYAG, ELŐKÉPZETTSÉGI SZINT

A hallgató tapasztalatai azokon a hangszereken, melyeken korábban játszott, gyakorolt. Az orgona mélyebb megismeréséhez fontos a hangszer történetének, működésének legalapvetőbb ismerete.

04. A TANTÁRGY TARTALMA ÉS SZEMESZTERENKÉNTI BONTÁSA ILL. A SZEMESZTERENKÉNT 15 HETES ANNOTÁCIÓ

Eltérés van az orgonát, mint főtárgyat tanulók valamint az egyházzenei szakirányon liturgikus orgonajátékot tanulók orgonaismeret anyagának számonkérésében.

1. szemeszter:

1-5. hét

Orgonatörténet

Az antik orgona: vízi orgona, középkori orgona, Blockwerk, organumtechnika, orgonatípusok a gótika idején; az orgona fejlődése: menzúra, technológia, orgonaszekrény változása, reneszánsz orgonák; a barokk orgona, magyar barokk hangszerek, francia orgonák, orgonaépítők; németalföldi orgonák, orgona Bach idejében, Schnitger és Silbermann orgonái; a romantikus orgona, francia és német romantikus hangszerek

6-7. hét

Magyar romantikus orgonák, Angster József és orgonái

8-12. hét

Orgonaszerkezet

Az orgona szerkezeti felépítése: fúvófajták, szelládák, traktúrák; sípok: készítésük, fajtáik, alkalmazásuk, hangolásuk, menzúrák; regiszternevek, lábszámok és a regiszterek hangmagassága, transzmisszió; művek, orgonaház, homlokzat, játszóasztal; játéktechnikai segítőeszközök: kopulák, kombinációk, tremolók, henger, egyéb kiegészítő eszközök

13-14. hét

Dinamika, akusztika kérdése, az ebből adódó interpretációs problémák; diszpozíciók, hangolás

15. hét

Szemeszter anyagának összefoglalása, ismétlése

2. szemeszter:

A második szemeszterben az első szemeszter elméleti tananyaga gyakorlati ismeretekkel egészül ki: látogatás a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra műhelyében, különböző orgonák megtekintése, tanulmányi kirándulások, előadás hallgatása.

1. hét

Az Aquincumi orgona megtekintése a Művészetek Palotájában (budapesti tanulmányi kirándulás), a hangversenyterem nagyorgonájának megtekintése (lehetőleg koncerthallgatással)

2-5. hét

Látogatás a pécsi orgonagyárban. A mai orgonaépítészet gyártási folyamatainak bemutatása (az 1. szemeszterben tanult elméleti ismeretekre épül)

6. hét

A Pécsi Szent Péter és Pál Bazilika nagyorgonájának megtekintése (tanulmányi kirándulás)

7. hét

Egy neves orgonaművész/építész meghívása előadás, kurzus tartására.
Téma: a tananyaghoz kapcsolódó, az előadó által tetszőlegesen kiválasztott orgonaismereti téma

8. hét

Egy mechanikus traktúrájú orgona megtekintése (tanulmányi kirándulás)

9. hét

Egy elektromos traktúrájú (vagy pneumatikus / elektro-pneumatikus) orgona megtekintése (tanulmányi kirándulás)

10. hét

Hangolás problematikája, egy orgonaregiszter felhangolása tanulmányi kirándulás alkalmával

11. hét

A diszpozícióról, történelmi orgonák diszpozíciói, diszpozíció tervezése különböző méretű orgonák esetében (elméleti óra)

12. hét

Előadás egy kiválasztott magyarországi nagyorgonáról, zenehallgatással

13. hét

Előadás egy kiválasztott külföldi nagyorgonáról, zenehallgatással

14. hét

A két szemeszter anyagának összegzése, ismétlés, összefoglalás

05. ÓRARENDI-OTTHONI TERHELÉS ARÁNYA

Csoportos óra, heti 1x60 perc, mely magában foglalja a pécsi orgonagyárba történő látogatásokat is. Otthoni felkészüléshez minimum heti 1-2 óra olvasás szükséges a tananyag elsajátításához.

06. SZEMESZTER ALATTI ELLENŐRZÉS MÓDJA

A csoportos órákon a hallgatók egyenként számolnak be az otthoni kidolgozásra feladott egy-egy elméleti anyagból, ill. beszámolnak a tanulmányi kirándulások során megszerzett tapasztalatokból. Írásbeli feladatok is közösen kerülnek megbeszélésre.

07. VIZSGAKÖVETELMÉNYEK, ILLETVE SZIGORLATI TÉTELSOROK, VAGY ZÁRÓVIZSGA KÖVETELMÉNYEK

A hallgató mindkét szemeszter végén írásbeli dolgozatot ír, mely egy kiválasztott elméleti anyag részletes leírásából áll:

- egy megadott téma az orgonáról vagy az orgonaépítés történetéből
- egy megadott típusú orgona felépítésének, belső szerkezetének, működési elve
- sípok, regiszterek, intonálás, hangolás
- egy jellegzetes magyar nagyorgona jellemzése
- a teljes orgonagyártási folyamat, ill. egy meghatározott szakasza diszpozíció tervezése

08. A KÖTELEZŐ, ILLETVE AJÁNLOTT JEGYZETEK /IRODALOM JEGYZÉKE

Kötelező irodalom

Szakkönyvek

- Hans Klotz: Az orgonáról
- Lehotka Gábor: Az én hangszerelem AZ ORGONA
- Pécsi Sebestyén: Organológia
- Trajtler G.: Orgonaismeret. Budapest 1994.
- Magyar történelmi orgonák – sorozat
- Solymosi Ferenc – Czár Attila: Magyarország orgonái

Ajánlott irodalom:

- Jean Guillou: Die Orgel

Folyóiratok

- Ars Organi
- Orgel (International)
- Organ (Journal für die Orgel)
- American Guild of Organist

09. A TANTÁRGY TÁRGYI SZÜKSÉGLETEI ÉS ELLÁTOTTSÁGA

A tantárgy oktatásához a szakirodalom könyvei, ill. magyar és idegennyelvű folyóiratai segítenek. A szakirodalomhoz az intézményi könyvtári háttér megoldott. A rendszeres tanulmányi látogatás biztosított a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra Kft. orgonagyárába, az együttműködés biztosított.

10. TANTÁRGYI VONATKOZÁSÚ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK, KUTATÁSOK KÖVETÉSÉNEK MÓDSZERE

- A felsorolt szakkönyvek együttes használata széleskörű, alaposabb megismerést tesz lehetővé.
- A folyóiratok, egyéb kiadványok legújabb kiadásainak nyomon követése, tanulmányozása.
- A pécsi orgonagyárban tapasztalt szakemberek mutatják be az általuk épített orgonák és általában a mai orgonaépítészet gyártási folyamatait.
- Adott orgona (orgonák) megtekintése és külső, belső tanulmányozása.
- Egy neves orgonaművész/építész meghívása előadás, kurzus tartására.

11. A TÁRGY MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI MÓDSZEREI, FEJLESZTÉSI POLITIKÁJA

Az orgonaismeret tantárgy tananyagának könnyebb, átfogóbb elsajátításához komplex módszert tartok hatékonyknak. Az elméleti anyagon kívül az orgonagyár látogatása, hangszerek megtekintése (tanulmányi kirándulások), hangverseny hallgatása révén a hallgatónak könnyebben sajátíthatók el az orgonaszerkezeti, történeti és az ahhoz kapcsolódó egyéb ismeretek. A legújabb folyóiratokat, kiadványokat is követve adom át az évek során megszerzett orgonákról szerzett ismeretanyagomat.

12. KIMENETI KÖVETELMÉNYEK

A hallgatók átfogó ismereteket nyernek a hangszer szerkezetéről, működésmódjáról és gondozásáról, hogy képesek legyenek azt játékosként helyesen és tudatosan használni, a rájuk bízott hangszer gondozni (hangolás, tisztítás, kisebb javítás), s az annak megőrzésével, átépítésével, esetleges restaurálásával, vagy egy új orgona építésével kapcsolatos véleményeket megítélni és a feladatkörükből adódó teendőket ellátni. Az orgona történetéről kapott ismeretek alapján a hallgatónak fel kell ismernie, hogy mi az elsajátított orgonarepertoár kapcsolata a korabeli hangszerekkel (ill. az hogyan adaptálható a mai helyzetre), mely a stílusos előadás egyik nélkülözhetetlen feltétele.